

sinematek.tv

Film 71

SAYI: 15

ENİ FİLMLERİN
K GÖSTERİLERİ

sinematek.tv

Y
TÜRKİYE İ

ST. IVAS

PROJEKTOVA IZ OBLASTI
POSREDOVANJE IZ OBLASTI

ÖNÜMÜZDEKİ MEVSİMİN TİCARİ FİLİMLERİ KONUSUNDA OLUMLU BİR BAŞLANGIÇ

Ülkemizde filim getirten ortaklıkların listeleri, hem sinema yazarlarında, hem de sinemaseverlerde umutlar uyandırdı. Bu yıl ticari sinemalarda gösterilecek olan filimler arasında (gene bir hayli kalitesiz filmin yanısıra) bir çok da iyi filim var. Bu filimlerin başına sansürde bir kaza gelmezse, ya da malî nedenlerle ortaklıklar gümrükten çekmekten vazgeçmezlerse, bu yıl birkaç değerli eser seyredebileceğiz.

Filim getirten ortaklıkların bu yıl yayınladıkları listelerden doğan umutlar bununla da bitmiyor. Bu yıl birçok ortaklık listesinde ilan ettiği filmin yanına sadece oyuncuların değil yönetmenin adını da koydu. Bu ilginç noktayı, gelecekte filimlerin rastgele yargılarla değil, yönetmenlerinin değerlerine göre seçileceğinin küçük bir ön belirtisi sayalım.

Ancak, filim getirici ortaklıkların katıldıkları en önemli ve olumlu girişim hiç kuşkusuz bu yıl getirecekleri filimler arasından yapılan bir seçmenin, mevsim başında, yani eylül ayında **Sanematek**'te basın üyelerine ve **Sinematek** üyelerine sunulması olacak. Kaliteli sinema-ya, gerçek sinemasevere, **Sinematek**'in kişiliğinde duyulan saygının ve verilen değer bu

güzel kanıtı, öyle umuyoruz ki bu yıldan başlayarak bir gelenek haline gelecektir. Bu gibi kaliteli filimler, geniş seyirci yığınlarının kötü filimlere şartlanması yüzünden genellikle daha az gişe hasılatı getirirler. Ancak böyle eserler basında ve sinemasever çevrelerde gereğince duyurabilirse umulmadık kazançlar sağladıkları da bir gerçektir. Sinematek gösterilerinin bu bakımdan da bir destek ve teşvik gösterisi olacağı kuşkusuzdur.

Bütün bu nedenlerle «Cinayeti Gördüm» filmini sağlayan **AK-ÜN FİLM'e**, «İsyan» ve «Sevdiğim Adam» filimlerini sağlayan **ULUS FİLM'e** ve «Korkunç Olay», «Üçkâğıtçı» ve «Ölümüne Doğru» filimlerini sağlayan **SİNEVİZYON FİLİMCİLİK VE SİNEMACILIK A.Ş.'ne** teşekkür ederiz.

EYLÜL AYINDA FILİM GÖSTERİLERİNİN DÜZENİ :

Eylül ayında Sinematek gösterilerinin düzeni yeniden Temmuz ayında olduğu gibi **Pazartesi hariç hergün iki seans** biçiminde olacaktır. Yazın sona ermesi, üyelerimizin (özellikle öğrenci üyelerimizin) İstanbula dönüşleri nedeni ile hergün gösteri düzenine başlanmıştır. Ekim ayından başlayarak da bütün kış boyunca olduğu gibi pazartesi hariç her gün dört seans gösteri yapılacaktır.

STAN VANDERBEEK

1930'da New York'ta doğdu. New York, Cooper Union Sanat Okulunda ve, North Carolina Mountain Koleji'nde okudu. Deneyisel filim alanında çalışmak için Ford ve Rockefeller Vakıflarından burslar kazandı. Martha Jackson'un «New Media - New Forms», 1960; Institute of Contemporary Art. Boston'un «The Projected Image», 1968; Londra Çağdaş Sanat Enstitüsü'nün «Cybernetic Serendipity», 1969 ve Brandeis'te «Vision and Television», 1970; sergilerine katılmıştır. Mannheim, Oberhausen filim şenliklerinde ve Expo 67 Dünya Sergisi'nde çeşitli ödüller kazanarak adını daha çok bir filim yönetmeni olarak duyurmuştur. 1969-70 yılında, Rockefeller vakfından yararlanarak Deneyisel Televizyon çalışmalarında bulunmak üzere WGBH Eğitimsel TV İstasyonunda çalıştı. ABD'de ve dış ülkelerde filimlerinden oluşan birçok programlar sunmuştur. VanDerBeek'in filimlerini göstermiş kurumlar arasında New York Modern Sanatlar Müzesi, Lincoln Center, Philharmonic Hall vardır. New York Stony Point'taki evini bir Görsel-İşitsel laboratuvar haline sokarak «Movie - Drome» u inşa etmiştir. Washington'da düzenlenen «Exploration» adlı Ulusal Güzel Sanatlar Koleksiyonu için Telefon Xerox Teletype'ını kullanarak uzun mesafelere görüntü naklini başarmıştır.

Stan VanDerBeek Toplu Gösterisinde yer alacak filimler :

SCIENCE FRICTION (10 dak.), POEMFIELD No. 3 (10 dak.), OH (10 dak.), AD INFINITUM (10 dak.), HUMANFACE (10 dak.), WHEELS (10 dak.), WHO HO RAY (10 dak.), YOU DO (15 dak.), BREATHDEATH (15 dak.), FUTURE (10 dak.), MANKINDA (10 dak.), POEMFIELD No. 2 (10 dak.), SPHERICAL SPACE (10 dak.), SEE SAW SEEMS (10 dak.), SYMMETRICKS (10 dak.), SKULLDUGGERY (10 dak.), FILM FORM (10 dak.), VIDEO SPACE, SUMMIT (10 dak.), PANELS FOR THE WALLS (10 dak.), POEMFIELD No. 7 (10 dak.), PASTORALE (10 dak.), NEWSREEL OF DREAMS (12 dak.),

HISTORY OF MOTION (10 dak.), MOIRAGE (10 dak.), BIRTH OF AMERICAN FLAG (13 dak.), DANCEWORKS (10 dak.), SNOW SHOW (10 dak.).

YEPYENİ BİR ARAÇ : KOMPÜTER

Stan VanDerBeek

Kompüter, — yaratıcı yönetmen olarak insanla birlikte — grafik sanatlar için dikkate değer bir güç olduğunu ortaya koymuştur. Tam ve mutlak bir doğrulukla birlikte büyük hız yeteneği ile kompüter estetik buluşlar için heyecan verici yeni alanlar açmıştır.

Grafik bir araç olarak kompüter çağımızın hızla gelişen teknolojisinde oldukça yeni sayılır. Amerika'da kompüterin geniş anlamda kullanılışı; ticari bir kompüter ailesinin piyasaya sürüldüğü 1955 yılında başlar. 1963 yılında kompüterler çizim yapabilme olanaklarını geliştirmeye başladılar. Bu tarihte piyasaya çıkarılan bir mikrofilm kayıt aygıtı bir teknik ressamdan milyonlarca kez daha hızlıla noktalama ve çizgi çizme işlemi yapabiliyordu. Bu aygıt ve onu denetleyen kompüter, böylece, o güne dek yapılması güçlük vakit alma ve pahalılık bakımından hemen hemen olanaksız bulunan çeşitli çizgisel (graphic) filimlerin yapılabilmesini sağlamıştır. Mikrofilm kayıt aygıtı esas olarak bir görüntü lambası ile bir filim makinesinden (kamera) oluşur. Aygıt, yalnızca, filim döndürme, belirli koordinatlarda bulunan bir noktayı ya da alfabetik karakteri gösterme, ya da bir noktadan ötekine çizgi çizme gibi basit direktifleri anlamaktadır.

Bu repertuarın basitliğine karşın aygıt çok sayıda ana elemandan çapraşık resimler —ya da resim dizileri— düzenleyebilmekte, bir saniyede 10.000 - 100.000 arası nokta, çizgi, ya da karakter çizebilmektedir. Filim gösteren bu aygıt, bu nedenle, birkaç saniye içinde birbirine çok yakın noktaların oluşturduğu zarif bir mozaik biçiminde, televizyonu andırır bir görüntü ya da bir saniyede çeşitli kareler geçecek hızda basit çizgi çizimleri verebilecek kadar hızlıdır.

Tekniğe yönelik bir filim yaratıcısı olarak, kompüterin filim yapımında yeni bir çizim

aracı olabileceğini 1964 yılında kavrayarak bu ortamı araştırmaya başlamıştım. O tarihten bu yana kompüter aracılığıyla dokuz film yaptım. Bu filimleri yaparken aşağıdaki işlemler uygulanmıştır: Bell Telephone Laboratories'den Ken Knowlton tarafından bulunan «Beflix» adlı film sistemini kompüter aracılığıyla gerçekleştirecek olan işlemleri içeren direktif alt-programlar bir IBM 7094 kompüterine yüklenmiştir. Sonra film kompüter programı özel lisanda yazılmış ve delikli kartlara geçirilmiş, delikli kartlar ise tek-rar kompütere verilmiştir. Kompüter, kartlardaki direktifi hesaplayarak kabul etmiş, filmin her bir resminin ayrıntılarını da hesaba bedip sonucu banda geçirmiştir. Bunu kafanızda tasarlayabilmek için 252x184 adet ışıklı noktalı mozaığı andırır bir ekran düşününüz. Herbir ışıklı nokta programdaki direktife göre yanıp söner. Resimler de çeşitli tonlarda gri renkli noktaların bir dizisi olarak düşünülebilir. Noktalar yanıp söndükçe kompüter resmin tamamlayıcı bir haritasını tutar. Programcı sisteme hatlar, eğriler, harfler çizme direktifini verir. Aynı zamanda alanları kopya etme, kaydırma, transkripsiyon yapma, yaklaştırma, dağıtma ve doldurma için gerekli direktifle tüm alanlarda işlem yaptırabilir. Katlanmış olan teyp bundan sonra bir teyp okuyucusuna konur. Bu aygıt da bir televizyon resim lambasına benzeyen çok çapraşık bir katot-lambası sistemi olan bir çizim gösterme aygıtını (Stromberg-Carlson 4020) direktifle çalıştırır. Her bir ışık noktası teyp üzerindeki kompüter direktifine uygun olarak yanar ve söner. Lambanın üzerinde bulunan ve ne vakit resim çekeceği gene kompüter tarafından verilen bir direktifle düzenlenen bir kamera ise ilgili sinema karesini filme alır. Çeşitli deneme ve yanlışlardan sonra -ki bu süre içinde kompüter direktifinizi doğru bir biçimde yazmamış bulunduğunu size bildirir- bir siyah - beyaz filme malik olursunuz. Bu film normal sinema tekniği ile tab edilir ve Bob Brown ve Frank Olvey tarafından geliştirilen bir özel renkli - basım işlemi ile renklendirilir.

Film yapımı, çok uzun süreden beri, günümüzün en gelişmiş sanatı olmuştur. Şimdi iş televizyon tüm dünyanın sinir uçlarına dokunmakta ve görüntü devrimi Amerika'nın bir ucundan öteki ucuna dek her evin oturma odasına ulaşmış durumdadır. Sinemanın simgelediği görüntü devrimi şimdi televizyonun evrimi ile aşılmış olup gelecek görüntü çağına -kompüter çizimi, çevrenin kompüter denetimi- yeni bir sibernetik «sinema sanatı»na yaklaşmaktadır. Sanatçı için sinema, televizyon, kompüterler, sibernetik ilmi görüş perspektifini içe ve dışa doğru bükümleyen araçlardır.

Fikirlerin devrimi ve duyguların çevreleri ile olan ilişkisinden söz etme 1900 yıllarında başladı. (Sinema psikanaliz ile hemen hemen aynı zamanda bulunmuştur.) Resim sanatında son altmış yıl içindeki fikir akımlarını, 19. yüzyıl ideallerinin objekt d'art'dan amaçsız sanata doğru adım adım yıkılışını izleyiniz: Kübizm - aynı anda (simultané) seziş; Futurizm - hareket ve insan - makine metafiziği; Dadaizm - sanata karşı hayat için; Surrealizm - Akılsal evrenin merkezi olarak düş; Hareket resmi - sentetik zaman-hareket, Oluşlar - iki boyutlu resmin duvardan kurtulması; Op sanatı - retinal («realite») olarak imge; Pop sanatı - Gerçeğin arası olan «gerçek»; Minimal sanat - küçültme imgesi; Kavramsal sanat - imgenin elementleri.

Bir başka deyişle sanat / hayat'ın «akılsal» durumuna gittikçe yaklaşmaktayız. Şu anda kompüter alanına, aklın teknik bakımından kendimiz kadar tepki gösteren bir araç ile gelişmesine geçmiş bulunuyoruz. Gelişer- akılsal sanat / hayat'a işi «düşünmek», işi yapma eylemidir.

Film yapmak için soyut bir işaret ya da karakterle gösterme sistemi ve görüntü korumaya ve yeniden meydana getirme sistemleri: film yapmada bir çeşit akılsal durum yaratmaktadır: Sanatçı artık, formun tam bir belirtimi ile sınırlanmış değildir. Ne istediğini bildiği sürece filmini meydana çıkarabilir ya da herhangi bir yerde bir kom-püterde çalışabilir.

Bu siyah kutu, bu evrenin akıl sistemi, bu metafiziksel matbaa makinesi bizler için ne-ler yapacak? Kompüteri hızlı bir spor araba kullanmaya benzetebilirsiniz. Denetimi güçtür. Ama ne garip ki fazla hızlar da yön değiştirmek için daha az çaba ister. Bununla birlikte daha fazla bir ustalık -kompleks bir insan / makine anlayışı- gereklidir.

İnsan imgesinin, tepkilerin, ilgi duyduğumuz olayların herbirine göre programlanmış kinetik çevremizin büyütücüsü olarak kompüterin sanattaki yeri gelecekte olağanüstü olacak, kısaca kompüterler Amerika'nın toptan ekolojisini yaratacaktır.

Gutenberg'in baskı karakterleri hareketli parçalardan oluşan baskı makinesi ile kompüterin bellek parçacıkları birbirinden çok ayrı değildir. Şuna hiç kuşku yok ki kompüterler yaşamımızda telefonlar kadar geçerli olacak ve yakın geleceğin sanat okulları yeni teknisyen - sanatçı vatanş'ın yeni ruhbilimsel buluşlarından biri olarak programcılığı öğreteceklerdir.

YEDİ SAMURAY

SHISHININ NO SAMURAI. Yönetmen / Akira Kurosawa. Senaryo / Shinodu Hashimoto, Hideo Oguni, Akira Kurosawa. Görüntü yönetmeni / Asaichi Nakai. Müzik yönetmeni / Fumio Hayasaka. Oynayanlar / Takashi Shimura (Kambei), Toshiro Mifune (Kikuchiyo), Isao Kimuro (Katsushiro), Seiji Miyaguchi (Kyuzo), Minoru Chiaki (Heihachi), Daisuke Kato (Shichiroji), Keiko Tsushima (Shino). Yapım / Toho Film. Yapım yeri ve yılı / Japonya 1954. (Filim 1954 Venedik film şenliği büyük ödülünü almıştır.

Filim Japonya'da her yıl şakiler tarafından basılan bir köy ile köyü korumaya çalışan yedi yiğit Japonun öyküsünü görüntülemektedir. Her yıl şakiler tarafından basılarak pirinçleri ellerinden alınan köylüler günün birinde bu durumdan kurtulma çarelerini araştırırlar. Köyün bilgesine giderek akıl danışır. Gerçek **Samuray**lar bulmaları gerektiğini bildirir ihtiyar bilge. Köyün ileri gelenleri de gerçek **samurayları** araştırmaya baş-

larlar. Bu arada dolaştıkları yerlerde çeşitli sınamalardan sonra bir haydutun elinden tutsak bir çocuğu kurtarmak için yaşamını tehlikeye atan bir yiğidi birinci **samuray** olarak kabul ederler. **Kambei** (Samurayların başkanı) nin yiğitliği eski bir prensi de **samuray** olmaya iteler. **Samuraylar** arasında açılan bir sınav sonucunda adetleri altıya yükselen yiğitler korunacak köye doğru yola çıkarlar. Yolda yedinci **samuray** olmak için çırpınan **Kikuchiyo**'nun çeşitli şaklabanlıkları ile eğlenirler. Köye geldiklerinde ortalıkta kimseyi göremezler. **Samurayları** kadınlara düşkün kişiler olarak bilen köy halkı kadın ve kızlarını bu arada kendilerini gizlenişlerdir. **Kikuchiyo**'nun bir hilesi ile bütün köy halkı meydana çıkar.

Samuraylar ve köy halkı bir süre ısınmazlar birbirlerine. Ama haydutların baskın gününü yaklaştıkça birlik olmaya ve savunma için hazırlıklara başlarlar. Planlar yapılır ve reis **samuray** işleri en ince detayına kadar hesaplar. Bu arada çeşitli çatışmalar olur. Köyü kontrol için gelen iki şakinin halk tarafından linç edildiği görülür. Bir başka gün haydutların köyden kaçırdıkları kadınlarla alem yaptıkları ev basılarak yakılır. Baskın sırasında **samuraylardan** biri ölür. **Somuraylar** giderek köylülerle kaynaşmışlardır. Çiftçilerden birinin kızı ile bir **samuray** arasında ilginç bir ilişki doğar. Çiftçi kızının saçları **samuraylardan** gizlensin diye babası tarafından kesilmiştir. Ama bu **samurayla** olan arkadaşlığına engel olmaz **Shino**'nun. Günler geçer ve haydutlar büyük hücum geçirir. Şiddetli çarpışmalar olur. Zaferi **samuraylar** ve onlarla birlikte köylerini koruyanlar kazanmışlardır. Bu arada **samuraylardan** dördü de kavga sırasında can vermişlerdir. Köy halkı ihtiyaçları sürece **samuraylara** yardım etmiş ve işleri bitince onları unutmıştır bile.

ÇATI

IL TETTO. Yönetmen / Vittorio De Sica. Senaryo / Cesare Zavattini. Görüntü yönetmeni / Carlo Montuori. Müzik yönetmeni / Alessandro Cicognini. Dekor / Gastone Medin.

Cynayanlar / Gabriela Pallotta, Giorgio Lizzu, Gastone Renzelli, Maria Di Rozzo, Angelo Bigioni, Giuseppe Martini, Mario Sittoro, Angelo Visentin, Maria De Fiori, Luisa Alessandri. Yapım / Goffredo Lombardo, Titanus. Yapım yeri ve yılı / İtalya 1956.

Luisa ve Natale evlenmişlerdir. Ne var ki, başlarını sokacak bir eve sahip olamadıkları için baba ocağında kalmak zorundadırlar. Oysa bu durum çeşitli yönlerden sakıncalıdır. Genç çift kendilerinin olan bir eve sahip olamamalarının sıkıntısını duyarlar. Bir süre sonra Luisa'nın aklına boş arsalarından birine bir gecekondu inşa etmek gelir. Natale'nin de akli yatmıştır bu işe. Ama gecekondu yapımında elini çabuk tutmak şarttır. Yasalara göre resmi otoriteler gecekonduya ancak «Çatı»nın tamamlanması halinde sadece ufak bir ceza dışında birşey yapamamaktadırlar.

Genç çiftin ilk teşebbüsleri arsa üstünde hak iddia eden bir kalabriya'nın çatı bitmeden polise ihbarı ile yenilgiyle sona erer. Ama ne Luisa ne de Natale yenilgiyi kabul ederler. Natale'nin ailesinin ve iş arkadaşlarının yardımıyla Anien yöresindeki Sant'Agnese çukurunda yeni bir gecekondu yapımına girişirler. Çatının tamamlanması için birkaç kiremitin kaldığı bir sırada polisler bir kez daha çıkagelir. Çocuk bekleyen Luisa, komşulardan emaneten edinilen iki çocukla yatağa uzanır. Kapıyı da sağlamca kapatır. Polisler insafa gelerek çatıdaki deliği görmekten gelirler. Genç evlilerin rüyası gerçekleşir. Artık onların da başlarını sokacak bir evleri vardır.

KORKUNÇ OLAY

THE INCIDENT. Yönetmen/Larry Peerce. Senaryo / Kendi öyküsünden Nicholas E. Baehr. Görüntü yönetmeni / Gerald Hirschfeld. Müzik yönetmeni / Terry Knight. Kurgu / Armond Lebowitz. Oynayanlar / Tony Musante, Martin Sheen, Beau Bridges, Brock Peters, Ruby Dee, Jack Gilford, Thelma Ritter, Ed Mc Mahon, Diana Van Der Uis, Mike Kellin, Jan Sterling, Gary Merrill, Robert Fields. Yapım / 20 Th. Century Fox.

Yapımcılar / Monroe Sachson, Edward Meadow. Yapım yeri ve yılı / ABD 1967. Türkçe altyazılı.

«Korkunç Olay», «Kızımı Vermem — One Potato Two Potatoes» filminin yönetmeni Larry Peerce'in ikinci uzun filmi, «cinéma - verité» akımının karşıtı olan genç klâsik Amerikan sinemasının da tipik bir örneğidir. Peerce bu filmde, şiddete susamış iki Amerikan genci tarafından bir metro vagonunda alıkonmuş bir yolcu gurubunun serüvenini anlatıyor. Olay karşısında yolcuların tepkileri son derece ilginç ve şaşırtıcı oluyor. Film salt bu açıdan bakılsa bile ilgiyle izlenmekte

NİBELUNGEN DESTANI 2 / KRIEMHILDE'İN İNTİKAMI

KRIEMHILDS RACHE. Yönetmen / Fritz Lang Senaryo / Thea Von Harbou, Fritz Lang-Görüntü yönetmeni / Carl Hoffmann, Gunther Rittau. Dekor / Otto Hunte, Karl Vollbrecht, Erich Kettelhut. Kostüm / Paul Gerd Guderian. Makyör / Otto Genath. Müzik yönetmeni / Gottfried Huppertz. Oynayanlar / Paul Richter (Siegfried), Margarete Schoen (Kriemhilde), Hanna Ralph (Kraliçe Brunehilde), Theodor Loos (Kral Gunther), H. Von Schlettow (Hagen), R. Klein - Rogge (Atilla), Georg John, Bernhardt Goetzke, Gertud Arnold, H. C. Muller, Erwin Biswanger, Hardy Von François, Frida Richter, G. Jurkowski, Rudolf Rittner, Iris Roberto. Yapım / Decla - Bioscop. Yapım yeri ve yılı / Almanya 1924.

Filmin birinci bölümü SIEGFRIED'İN ÖLÜMÜ, sarı saçlı, mavi gözlü Cermen kahramanının serüvenini anlatır. Siegfried, dev ejderi öldürdükten sonra Burgund sarayına giderek kral Gunther'in kızkardeşi Kriemhilde'e talip olur. Kralın sırdışı Hagen, Kriemhilde'le evlenebilmesi için Siegfried'in inatçı Brunhilde'i kral Gunther'le evlenmeye razı etmesini ister. Siegfried şihirli pelerini yardımıyla Brunhilde'i yola getirir. Kralla evlenen Brunhilde, Siegfried'in oyununu öğrenince onu öldürmek ister ve Hagen bu işi başlatır. Kriemhilde kocasının cesedi başında oc

almak için yemin eder.

KRIEMILDE'NİN İNTİKAMI'nda Kriemhilde, Hun İmparatoru Atilla'yla evlenir ve Atilla'yı Kral Gunther'i şölene davet etmeye zorlar. Gunther ve adamları dâvete geldiklerinde Kriemhilde Hunları tahrik eder ve Burgund'lara saldırtır. Atilla'nın emriyle şölen salonu ateşe verilir. Kriemhilde Gunther ve Hagen'i kılıçtan geçirir, fakat kendisi de ölür. Atilla kucağında Kriemhilde'nin cesediyle yanan salonun ortasına doğru yürüyerek kendisini diri diri alevlere gömer.

Lang'ın Decla-Bioscop firması için yaptığı filmin hazırlanması iki yıl sürmüştü. Filmin ilk oynatımı sırasında söylediklerine göre Lang «Hollywood üstün yapımlarıyla yarışmak niyetinde değildi. Bütünöyle Alman düşüncesini yansıtan ulusal bir belge yaratmak amacını güdüyordu. Zaten Von Harbou da tarihsel olaylara ve yararlandığı efsanelere pek az bağlı kalarak, efsane kahramanlarının ilkel tutkularını, çağdaş bir biçimlendirmeye tabi tutmuştu. Film boyunca sevgi, kıskançlık, intikam, dizginlenmemiş içgüdüler ve tutkular halinde kaçınılmaz «kader» in çizdiği yolda birbirini izler.

Film 5

SPARTAKÜS

SPARTACUS. Yönetmen / Stanley Kubrick. Senaryo / Howard Fast'in romanından Dalton Trumbo. Görüntü yönetmeni / Russell Metty (Super technirama 70). Müzik / Alex North. Oynayanlar / Kirk Douglas, Jean Simmons, Laurence Olivier, Charles Laugh-ton, Peter Ustinov, John Gavin, Tony Curtis. Yapım / Kirk Douglas, Bryna Films - Universal International. Yapım yeri ve yılı / ABD 1960.

Stanley Kubrick, «Son Darbe - The Killing» ve «Zafer Yolları - Paths of Glory gibi ilki ganster öteki savaş filmi türünde iki başarılı yapıttan sonra, Mac Carthyizm sırasında Amerika'da kovuşturulmuş solcu yazar Howard Fast'in «Spartacus» adlı romanını sinemaya aktararak tarihsel film türüne de el atmıştı. Türü tarihsel olmasına karşın «Spartaküs» ün de Kubrick'in önceki yapıtların-

da ele aldığı «durumuna çözüm yolu arayan, koşulları zorlayan, başkaldıran, kısıtlanmış insanları» öykülediğini görüyoruz. «Son Darbe» nin hapisten yeni çıkan ve son bir soygundan başka çıkış yolu bulamayan Sterling Hayden'i ve çevresindekiler; «Zafer Yolları» nin ölümle karşı karşıya bulunan kurban askerleri ve «Spartaküs» ün Milattan önce 70. yılda Romalıların zulmü altında kıvranan esirleri; yaşamlarında aynı «çaresizlik» le karşı karşıyadılar. Gladyatör Spartaküs'ün kişiliği, Romalı soylulara, faşist iktidara, kısaca tüm düzene karşı direnişin ve isyanın simgesi olarak belirmektedir. Filimde bu kişilik romandaki gibi çeşitli insanların ağzından verilen açıklamalarla çizilmekte, olayların tarihsel sırasını izleyerek tanımlanmaktadır. Bu durum ister istemez Spartaküs'ün üzerinde fazlaca durulmasını sonuçlandırmakta, böylece aynı zamanda filmin yapımcısı olan Kirk Douglas'ın «Star» sisteminin gerektirdiği «rol ağırlığı» na ulaşması sağlanmaktadır. İşte bu tutum filmi bir yenden sonra iyice kişiselleştirip, öykünün toplumsal niteliğini ikinci safa atıyor ve Spartaküs'ün kişiliği, simgelediği hareketin önemini aşar hale geliyor. Hatta Spartaküs'e öykünün gelişimi içinde bir sevgili dahi bulunup beylik klişelere başvuruluyor. Bu sapış, Kubrick'in, kişiliğini önceki filimlerinde ki güçte ortaya koyabilmesini engelliyor, iyi niyetini sakatlıyor, «Spartaküs» ü «üstün-yapım'ların bütünöyle dışına, karşısına çıkan bir yapıt olmaktan alıkoyuyor.

N. C.

ÇIPLAK AYAKLI KONTES

BAREFOOT CONTESSA. Yönetmen/Joseph L. Mankiewicz. Senaryo / Joseph L. Mankiewicz. Görüntü Yönetmeni / Jack Cardiff. Müzik / Mario Nascimbene. Oynayanlar / Humphrey Bogart, Ava Gardner, Edmund O'Brien, Marius Goring, Rossano Brazzi. Yapım / United Artists. Yapımcı / Joseph L. Mankiewicz. Yapım yeri ve yılı / İtalya - ABD 1954. Süresi / 128 dakika. Türkçe alt yazılı.

Film, kimsesiz bir İspanyol dansözünün öy-

küsünü yaşamına giren çeşitli kişilerin gözünden anlatır. Bir Amerikalı film yönetmeni tarafından keşfedilir; sonra iktidarsız bir kontla evlenir; onu aldattığı için kont tarafından öldürülür.

«Armance» dan da uygunsuz bir kahramanı ele alışı nedeniyle **Claude Chabrol**, **Mankiewicz**'in bu senaryosu hakkında «**Stendhalien**» yargısını vermişti. Oysa **Georges Sadoul**'a göre **Mankiewicz**'in öyküsünün daha çok, İtalyan yıldızları tarafından 1914'le re doğru oynanmış olan monden dramlara yakınlığı var. Film dört büyük «geriye dönüş» ten kuruludur. Özellikle bir İtalyan mezarlığındaki cenaze törenini gösteren ve kişileri bir araya getiren «bağlantı skeçi» çarpıcıdır.

ÜÇKAGITÇI

THE FLIM—FLAM MAN. Yönetmen / **Irvn Kershner.** İkinci ekip yönetmeni / **Yakima Canutt.** Yönetmen yardımcısı / **William Kissell.** Senaryo / **Guy Owen**'in *The Ballad of the Flim-Flam* adlı romanından **William Rose.** Görüntü Yönetmeni / **Charles Lang** (Panavision - De Luxe). Özel görüntü etkileri / **L.B. Abbott, Art Cruickshank, Emil Cosa, Jnr. Kurgu / Robert Swink.** Sanat yönetmeni / **Jack Martin Smith, Robert E. Smith, Lewis Creber, Dekorlar / Walter M. Scott, John Sturtevant.** Müzik / **Jerry Goldsmith.** Giysiler / **Dorothy Jeakins.** Başlık yazıları / **Cinefex. Ses / James Westmoreland, David Dockendorf.** Oynayanlar / **George C Scott** (Mordecai Jones), **Michael Sarrazin** (Curley Treadaway), **Sue Lyon** (Bonnie Lee Packard), **Harry Morgan** (Sheriff Slade), **Jack Albertson** (Mr. Packard), **Alice Ghostley** (Mrs. Packard), **Albert Salmi, Slim Pickens, Strother Martin, George Mitchell, Woodrow Parfrey, Jesse L. Baker, Ray Guth, Jay Ose.** Yapım / **Laurence Turman Inc.** Yapımcı / **Laurence Turman.** Yapım yönetmeni / **Joseph E. Rickard.** Yapım yeri ve yılı / **ABD 1967. Süresi / 104 dakika.**

Curley Treadaway, Yankee çavuşuyla olan bir anlaşmazlık sonucu askerden kaçmış ve Askeri Polis tarafından aranan bir Güneyli

askerdir. Bir yük treninden atılan yaşlıca bir adamı gören **Treadaway** yardım için durur ve «**Flim-Flam Man**» lâkabıyla tanınmış, türklü hünerleriyle meşhur **Mordecai Jones**'la tanışır. Uzun süreli madrabaz hayatı **Mordecai**'ye ne servet, ne de rahat getirmiştir. Ama o bu oyunun oyunculuğunu sever ve kısa sürede isteksiz **Curley**'i de oyuncu olarak yetiştirir. Birkaç başarılı «iş» ten sonra **Curley**'in ilk görüşte aşık olduğu **Bonnie Lee Packard** adlı güzel bir kızın arabasını kaldırır. Araba polis tarafından tespit edilirse de, **Mordecai** arabayı bırakmayı reddeder. Ancak araba ve şehrin büyük bir kısmı harap olunca, bütün bunlardan burunları kanamadan kurtulan **Mordecai** ve **Curley** whisky yüklü bir kamyonu kaçırmakla bir başka servet dizisine girerler. Bu sıra **Curley, Bonnie Lee**'yi gizliden gizliye görmeye başlamıştır. Fakat gizlice polisi peşlerine takan da yine **Bonnie Lee**'dir. Soğukkanlı şerif her ikisini de mahkemeyi beklemek üzere hapseder. Bu süre içinde **Curley** namuslu olmaya karar vermiştir. Fakat son bir kanunsuz hareketle kendisini **Mordecai**'nin istidatlı bir öğrencisi olduğunu ispat eden **Curley, Mordecai**'yi boş bir dinamit kutusu ve fitillerle oynadığı bir oyunla kurtarır.

BİR YAZ GECESİ RÜYASI

SEN NOCI SVATOJANSKE. Yönetmen / **Jiri Trnka.** Senaryo / **William Shakespeare**'in aynı adlı eserinden **Jiri Trnka** ve **Jiri Brdecka.** Görüntü Yönetmeni / **Jiri Vojta, Müzik / Václav Trojan.** Dekor / **Jiri Trnka.** Kurgu / **Hana Valachova, Kuklalar / Bohuslav Sramek, Stanislav Latal, Bretislav Pojar, Jan Karpas, Jan Adam, Vlasta Jurajdova.** Yapım / **Studio Ioutkoveho a kresleneho filmu-Çekoslovakya** sky film. Yapımcılar / **Jaroslav Mozis, Erna Kminkova.** Yapım yeri ve yılı / **Çekoslovakya 1956-59. Uzunluğu / 2050 metre. 1959 Cannes Film Şenliği Film Tekniği Yüksek Komisyonu Büyük Ödülü. 1959 10. İşçi Film Şenliği Film tekniği ödülü (Trnka ve çalışma arkadaşlarına). 1959 Venedik Film Şenliği Plaketi. 1960 Bükreş Uluslararası Kukla Filmleri Şenliği Büyük Ödülü. Filmin müziğini**

besteleyen Vaclav Trojan da birçok film şenliklerinde ödülleri kazanmıştır.

Filmin Shakespeare'in ünlü eserinden alınan konusu bilindiği gibi mitolojik çağlarda Atina'da geçer. **Lysandre**, **Egée**'nin kızı **Hermia**'yı tatlı dil ve hediyelerle kendine âşık eder. Baba **Egée** ise kızını, daha çok beğendiği **Demetrius** ile evlendirmek ister. Öbür yandan **Helen Demetrius**'a âşıktır. Bu yüzden **Helen** ile **Hermia** birbirlerine rakip olurlar. **Théséo**, **Atina Dükü**'dür, ve Amazonların kraliçesi **Hyppolite** ile nişanlıdır. **Thésée**, kendi düğün gününün şenliklerini hazırlaması için **Philstrate**'i görevlendirir. **Hermia**, babasının isteğine uyup **Demetrius** ile evlenmezse bu şenlik gecesi ölecektir. **Lysandre**, **Hermia**'ya, Atina dışındaki teyzesinin evine kaçıp orada evlenmeyi teklif eder. Böylece Atina kanunlarından kurtulabilecekler, yani **Hermia** ölmeyecektir. Bu planı **Hermia**, arkadaşı **Helen**'e anlatır. O da sevdiği **Demetrius**'a anlatır. Ayrıca bir odada **Quince Snug**, **Bottom**, **Flute**, **Snout** ve **Starveling** (Shakespeare'in komedi karakterleri), şenlikte oynayacakları **Pyrame** ve **Thisbé** tragedyası için hazırlanmaktadır.

Öbür yandan ormanda bütün periler toplanmışlardır. **Puck** da oradadır. **Puck**, insanların işlerine karışan bir peridir. Perilerin Kralı **Oberon** ile Kraliçesi **Titania** ormana gelirler. İkisi arasında bir oğlan çocuk yüzünden bir tartışma çıkar. **Oberon**, **Titania**'ya büyümlü bir su içirerek, uyanınca ilk gördüğüne âşık olmasını sağlamaya karar verir. Ama bu büyümlü su, ormana gelip uyuyan **Lysandre**'in gözlerine sürülür ve **Lysandre** uyandığında ilk gördüğü **Helen**'e âşık olur. **Titania**'nın da gözlerine aynı sudan sürüldüğünden, o da eşek kafasına rağmen **Bottom**'a âşık olur. Bu arada **Hermia** ile **Demetrius** kavgaya ederler. **Hermia**, **Demetrius**'u, **Lysandre**'i öldürmekle suçlar. Öbür yandan **Oberon**, **Puck**'a, **Lysandre**'in gözlerine büyümlü su sürmekle yapilan yanlış düzeltmesini söyler. **Helen**, **Hermia**, **Lysandre** ve **Demetrius** ormanda buluşurlar. Aralarında kavgaya çıkar. **Lysandre** ve **Demetrius** düelloya karar verirler. Ancak **Oberon** araya girer, iki kavgacı birbirlerini gö-

remedikleri için kavgaya edemezler.

Titania, büyümlü çiçek özünün etkisinden kurtulur ve **Oberon**'u sevdiğini anlar. **Egée** de kızı **Hermia** ile **Lysandre**, **Helen** ve **Demetrius**'u ormanda uyurken bulur. **Dük Thésée** de onların serüvenlerini dinler ve bağışlayarak, düğününe davet eder. Düğün şenliğinde **Pyrame** ile **Thisbé** oyunu oynanır. Bu arada üç çiftin düğünü bir arada yapılır: **Thésée** ile **Hyppolite**, **Hermia** ile **Lysandre**, **Helen** ile **Demetrius** evlenirler. **Titania** ile **Oberon** da barışırlar ve **Puck**'ın konuşmasıyla film biter.

JIRI TRNKA

«Kukla filimleri yapma düşüncesi, bana, perdeyi üç boyutlu figürlerle doldurmak, onları canlı-resim filimlerine de olduğu gibi bir düzlemde değil de derinlemesine bir mekân içinde kullanmak istegimden geldi» diyor **Trnka**. «Ve ilk sinemacılık deneyimden bu yana her zaman bir tek amaç güttüm: Lirik filimler yapmak. Kukla filimlerinin imkânları gerçekten sınırsızdır: Kukla filimleri, öbür filimler için açılmaz olan engelleri aşmakta büyük bir güçle sahiptirler. Bale ve Opera ile ortak yönleri dolayısıyla şiirsel ve lirik karakterlerini kolayca korurlar.»

Kuklacı ve ressam **Josef Skupa**'nın öğrencisi olan **Trnka**, ressam ve desinatör olarak başladığı yaşama serüvenine sonraları tiyatro dekorcusu, tiyatro kurucusu, canlı-resim yaratıcısı ve çocuk kitapları yazarı olarak devam etti. Ve Kukla filimlerine gerçek bir Sine-Bale, Sine-Opera zenginliği kazandırdıktan sonra dünyamızdan geçip gitti.

TATLI HAYAT

LA DOLCE VITA. Yönetmen / **Federico Fellini**. Senaryo / **Federico Fellini**, **Tullio Pinelli**, **Ennio Flaiano**. Görüntü Yönetmeni / **Otello Martelli**. Müzik Yönetmeni / **Nino Rota**. Dekor / **Pietro Gherardi**. Oyuncular / **Marcello Mastroianni** (Marcello), **Anita Ekberg** (Sylvia), **Aonuk Aimée** (Maddalena), **Lex Barker** (Robert), **Yvonne Fourneaux** (Emma), **Alain Cuny** (Steiner), **Magali Noël**, **Nadia Gray**, **Annibale Ninchi**. Yapım / **Riama Films** (Rome), **Gray Films** - **Pathé Cinéma** (Pa-

ris). Yapım yeri ve yılı / İtalya - Fransa 1959-60.

Filmin konusu Roma'nın sosyete çevrelerinin geçer. Filmin başkışısı, bir anlamda adına İngilizlerin «Cafe Society» dedikleri yozlaşmış soylu çevresi, bir anlamda da bu çevreyi bir baştan bir başa dolaşan gazeteci Marcello'dur. Helikopter'le taşınan bir İsa heykeli ile başlayan filim ve gün, aşağı sınıftan bir orospunun yatağında sona erer. Bu yatakta Marcello, bir milyonerin sinir hastası kızı Maddalena ile yatar. Sonra metresi Emma'nın intihara teşebbüs ettiğini öğrenir. Bir kaç saat sonra havaalanında bir Hollywood yıldızını karşılamaya gider. Onunla dolaşırken geçen ilginç olaylardan sonra gece yıldızn sevgilisinden yediği bir dayakla sona erer. Daha sonra entellektüel bir arkadaşı ile buluşur. Steiner. Bu karışık yaşantı içinde bir düzen duygusu veren tek kişidir Steiner. Ancak onun da yaşantısı gizli sorunlarla doludur. Ve sonunda hem kendini hem de iki çocuğunu öldürür. Marcello ne olduğu pek belli olmayan araştırmalarına devam eder. İki orjide bulunur. Ve bu orjilerden biri sonunda deniz kıyısında sona ererken filim de biter.

İlk bakışta adına yüksek sosyete denilen çevrenin bir çeşit irdelenmesi sanılabilecek olan filimde gerçekte toplumsal bir öz bulunduğu söylenemez. Yozlaşmış bir çevrenin görüntüleri daha çok sinematografik bir anlatımın araçları gibi kullanılmıştır. Ancak Fellini zaman zaman bu çevrenin betimlemesinde az rastlanılan bir başarıya da ulaşır. Hem sondaki küçük kız'ın bize gönderir gibi olduğu mesaj, hem de Steiner'in yaşam görüşü oldukça bulanık ve anlaşılması güçtür, daha da doğrusu Fellini'de sık sık ortaya çıkan hristiyan yaşantı ve anlayışının izlerini taşır. Bütün bunlar «Tatlı Hayat»'ın bir toplumsal sorun araştırması olmadığı gibi sıradan seyircinin ilk bakışta sandığı biçimde «sex» öğesinin ağır bastığı bir filim olmadığını, «Roma'nın belirli bir çevresini dekor olarak kullanan Fellini'nin kişisel vizyonunun yeni bir parçası» olduğunu tanıttayan belirtilerdir.

O. K.

BİTMİYEN BALAYI

TOUCH OF EVIL. Yönetmen / Orson Welles. Senaryo / Whit Masterson'un «Badge of Evil» romanından Orson Welles. Görüntü yönetmeni / Russell Metty. Müzik yönetmeni / Henri Mancini. Dekor / Russelle A. Garisman, John Austin. Oyuncular / Orson Welles (Hank Quinlan), Charlton Heston (Vargas), Janet Leigh (Susan), Akim Tamiroff, Joseph Calleia, Marlene Dietrich, Joseph Cotten, Zsa Zsa Gabor, Keenan Wynn, Mercedes Mc Cambridge. Yapım / Albert Zugsmith, Universal International. Yapım yeri ve yılı / ABD 1957. Uzunluğu / 95 dakika. Türkçe altyazılı.

Bir kaçakçılık olayını incelemekle görevli Meksika'lı sivil polis Vargas, Amerika'lı karısı Susan'la birlikte balayından ülkesine dönerken, ABD - Meksika sınırında bir cinayet olayı ile karşılaşır. Kentin iş adamlarından birisi suikast sonucu öldürülmüştür. Olay, Vargas'ı Amerika'lı polis komiseri Hank Quinlan'la karşı karşıya getirecektir. Quinlan, zekâsına, yeteneklerine fazlasıyla güvenen ve çevresinde tutulan bir kanun adamıdır. Zanlı olarak tutuklanan ve öldürülen adamın işçilerinden olan melez bir genci kolayca suçlu olarak niteler. Quinlan'a göre mesele burada bitmiştir. Oysa Quinlan'ın çalışmalarını yakından izleyen Vargas, duruma itiraz ederek Amerika'lı komiserin yarısında tutarsızlık bulunduğunu ileri sürer. Meksika hükümeti adına bu olayın soruşturmasını sonuna kadar götüreceğini açıklar. Bu davranış Quinlan'ın kişiliğine bir çeşit hakarettir ve şöhretine gölge düşürecek niteliktedir. Quinlan, bir Meksika'lının işlerine bu denli karışmasını ve kendisini küçük düşürmesini hazmedemez. Ağabeyi, Vargas'ın peşinde olduğu kaçakçılık olayıyla ilgili olan ve bu yüzden Vargas'a düş bileyen eski bir kaçakçı ile anlaşarak aleyhine bir komplo düzenler. Vargas'ın karısı kaçırılır, korkutulur. Daha sonra başarılı olamayan kaçakçıyı Quinlan bizzat boğazlayarak öldürür. Bu kez Susan'ı lekelemek ister, başaramaz. Vargas ise yaptığı arşiv araştırmaları

ile **Quinlan**'ın pis geçmişini ve polislik görevi altında giriştiği tüm yasa-dışı dolapları ortaya çıkarır. **Quinlan**, yaşamı süresince hep çevirdiği kirli işler sayesinde ön safa çıkmış, ün kazanmış bir adamdır. Arkadaşlarını dahi bu uğurda feda etmekten kaçınmamıştır. Kararları çoğu kez yanlış ve yüzeyde alınmıştır. **Vargas** bu gerçekleri **Quinlan**'a itiraf ettirir. **Quinlan** son çare olarak **Vargas**'a silâh çekecek, oysa yıllardır pis işlerine âlet ettiği yardımcısı tarafından vurularak öldürülecektir.

Whit Masterson'un «**Badge of Evil**» adlı polisi romanından yola çıkan ünlü yönetmen **Orson Welles**'in «**Bitmeyen Balayı**» ile ulaştığı sonuç, sinemacı kişiliğini bütünüyle yansıtan, çevre, dekor, tipler ve kameranın kullanılışı ile çarpıcı, başarılı bir çalışma, nefis bir «kara film» olmuş. Kordelâ, önemsiz bir romanın usta bir sinemacı elinde nerelere gelebileceğini göstermesi bakımından ilginç bir örnek... **Welles** filmin asık suratlı, çirkin, şişman komiseri **Quinlan**'ın kişiliğinde açıkça Amerikan adalet düzenini ve bu düzenin mekanizmasının dayandığı küçük hesapları eleştirebiliyor. Özel yaşamında mutlu, dü-rüst ve mantıkçı polis **Vargas** ile özel yaşamında mutsuz, yalnız, bu yüzden kinci, çıkarıcı ve düzenbaz **Quinlan**'ın çatışmasında kazanan **Vargas** oluyor. Kocaman gövdesi, aksayan yürüyüşü, bastonu, piposu ve sarhoş bakışlarıyla **Quinlan**, **Welles**'in kendi oyun gücüyle bir bakışta «**kötülük simgesi**» olarak kullanıldığını ortaya koyabiliyor; usta sinemacı, **Quinlan**'ın görüntüsüyle önceki filmlerinin kahramanları, «**Yurttaş Kane**»nin **Kane**'i ve «**Ölüm Raporu**» nun **Arkadin**'i ile bir koşutluk kurarak çağımızın bu düzeydeki tüm şöhretlerini, tüm önemli kişilerini vurgulamış oluyor.

N. C.

TEHLİKELİ ARZULAR

BIGGER THAN LIFE. Yönetmen / **Nicholas Ray**. Senaryo / **Cyril Husel** ve **Richard Maibaum**. Görüntü Yönetmeni / **Joseph McDonald** (Cinemascope-De Luxe). Müzik Yönetmeni / **David Raksin**. Kurgu / **Louis Loeffler**. Oynayanlar / **James Mason**, **Barbara**

Ruch, **Walter Matthau**, **Robert Simon**, **Christopher Olsen**, **Roland Winters**, **Rusty Lane**, **Rachel Stephens**. Yapım / **James Mason** (20 th Century-Fox). Yapım yeri ve yılı / **ABD 1956**. Türkçe altyazılı.

SERSERİ AŞIKLAR

A BOUT DE SOUFFLE. Yönetmen / **Jean - Luc Godard**. Senaryo / **François Truffaut**. Uyarlama ve konuşmalar / **Jean - Luc Godard**. Yönetmen yardımcısı / **Pierre Rissient**. Sanat Danışmanı / **Claude Chabrol**. Görüntü Yönetmeni / **Raoul Coutard**. Kurgu / **Cécile Ducuqis**. Müzik / **Martial Solal**. Ses / **Jacques Maumont**. Oynayanlar / **Jean-Paul Belmondo**, **Jean Seberg**, **Van Doude**, **Daniel Boulanger**, **Henri-Jacques Huet**, **Michel Fabre**, **Richard Balducci**, **Roger Hanin**, **Claude Mansard**, **Jean-Pierre Melville**, **Jean Domarchi**, **André Labarthe**, **Jacques Siclier**, **Michel Mourlet**, **Jean Douchet**, **Philippe de Broca**, **Guido Orland**, **Jacques Serguine**, **Louiguy**. Yapım / **Georges Beauregard**. Yapım yeri ve yılı / **Fransa 1959**. Türkçe altyazılı.

Filmin başkışısı **Michel**, **Marsilya**'da bir araba çalar. Serüvenli bir yolculuktan sonra **Paris**'e gelir. Bir kız arkadaşının cebinden paralarını yürütür. **Champs-Elysées**'de **New York Herald Tribune** satan bir genç kızla tanışır: **Patricia**. Bir süre sonra kendisine çizgili bir çek veren bir adamla buluşur (Bu ilişkisinin ne türden kirli bir iş olduğu pek anlaşılabilir). Peşindeki polislerden kaçır. **Patricia**'yı bulur. Ama genç kız geceyi onunla birlikte geçirme teklifini reddeder. **Michel** bir cüzdan ve bir araba çalar. **Patricia** ise bir gazeteci ile buluşur. Evine döndüğünde **Michel**'i kendi yatağında bulur. Konuşurlar, sevişirler. Aynı türden başka küçük olaylar geçer. Sonunda **Patricia Michel**'i polise haber haber verir: «Sana aşık olmak istemiyorum» der **Michel**'e. **Michel**, **Patricia**'nın gözleri önünde polis tarafından öldürülür.

Fransız ünlü «**Yeni Dalgâ**» akımının ilk görüntü koparan filmi «**Serseri Aşıklar**» olmuştur. Son derece ucuza ve kısa bir süre içinde çekilen bu filmde dar olanakların sınırlarının yanısıra **Godard**'ın ilginç sinemacı ye-

tenekleri de yepyeni bir anlatım getirmiş, geleneksel polisiye filimlerden ayrılan bir eser ortaya çıkmıştır. Daha çok bir röportaj tekniğiyle anlatılan olay, mümkün olduğu kadar günlük yaşantının öğeleri ile desteklenmiş ve geliştirilmiş, ayrıca sinema sanatı yönünden ilginç alıcı hareketleri, kurgu yöntemleri kullanılmıştır. Büyük bir filim değildir belki «Serseri Aşıkları», ama bir çok genç sinema sanatçısına deneyler yapma yollarını açan öncü filimlerden biri belki de en ünlüsüdür.

O. K.

KORKUNÇ KOLLEKSİYONCU

THE COLLECTOR. Yönetmen / William Wyler. Senaryo / John Fowles'in romanından Stanley Mann ve John Kohn. Görüntü yönetmeni / Robert L. Surtees. Müzik yönetmeni / Maurice Jarré. Oyuncular / Terence Stamp, Samantha Eggar, Mona Washbourne, Aunt Annie, Maurice Dallimore. Yapım / Jud Kinberg ve John Kohn. Yapım yeri ve yılı / ABD 1965. (Filim 1965 Cannes Film Şenliği «En iyi erkek oyuncu» ve «En iyi kadın oyuncu» ödüllerini almıştır). Türkçe altyazılı.

Freddie Clegg, 25 yaşında ve başlıca tutkusu kelebek toplamak olan siliik bir banka memurudur. Kendisini erdemli sanan buna karşılık hiçbir ilginç yanı olmayan biridir. Futbol sahalarında 200.000 lira kazandığı zaman bütün yaşantısı, değişir. Para, uzun süredir nefret ettiği teyzesini başından defetmesine yardım eder. Onu Kanada'ya gezire yollar. Teyzesi küçüklüğünden yetişkinliğine kadar onun yetişmesine yardım etmiş bir kadındır. Freddie daha çok kelebek bulabilmek için bir furgon satın alır. Bu arada yine parasının yardımı ile **Miranda Grey** adlı bir kıza ilgilenir. **Miranda**, olgun, arkadaş canlısı fikir ve sanat yönü gelişmiş tatlı bir kızdır. Freddie onu okuduğu güzel sanatlar okulunun çıkışlarında görmüştür. Uzun süren onunla arkadaşlık kurabilmek için can atar. Beklemediği bir anda zengin oluşu kendisine bazı fikirler ilham eder. **Sussex**'in uzak bir semtinde bir ev satın alır. Evin dışardan görünüşü bir hapishanedir. Kendi

beğenisine uygun bir biçimde onu döşer. Ama bu döşeniş biçimi binayı daha korkutucu bir hale getirir.

Fotoğraflar, sanat kitapları, **Miranda**'nın ölçüsüne uygun elbiselerle doludur ev. Daha sonra elinde kloroformlu bir kumaşla sokaklarda **Miranda**'yı izler, onu kaçıtır ve ev-hapishanesine kapatır. Daha sonra gelen iki ay zarfında bütün dişilik kudretini kullanarak **Miranda** buradan kurtulmaya çabalar. Hatta onu öldürmeye bile çalışır. Bu çabalarla iki insanın bütün ruh ve düşünceleri apaçık ortaya dökülür. Filim görüleceği biçimde sona erer.

ÖLÜME DOĞRU

DEADFALL. Yönetmen / Bryan Forbes. Senaryo / Desmond Cory'nin romanından Bryan Forbes. Görüntü yönetmeni / Gerry Turpin (De Luxe). Müzik yönetmeni / John Barry, Şarkı / John Barry ve Jack Lawrence'in «My Love Has Two Faces» i. Şarkıyı söyleyen / Shirley Bassey. Sanat yönetmeni / Ray Simm. Dekor / Peter James. Kurgu / John Jimeson. Yönetmen yardımcıları / John L. Hargreaves ve Christopher Dryhurst. Oynayanlar / Michael Caine (Henry Clarke), Giovanni Ralli (Fe Moreau), Eric Portman (Richard Moreau), Nannette Newman (Kız), David Buck (Salinas), Carlos Pierre (Antonio), Emilio Rodriguez (Müfettiş Ballastero), Yapım / Salamande Film Productions. Yapımcı / Paul Monash. Yapım yeri ve yılı / İngiltere 1968. Süresi/120 dakika. Türkçe altyazılı. İçerde yatan mülti - milyoner **Salinas**'in güvenini kazanmak için, kendi kendini kapattığı alkolikler sanatoryumundan çıkmasına yakın, mücevher hırsızı **Henry Clarke**, onu kendisiyle ve yaşlı kocası **Richard** ile güç birliğine çağıran **Fe Moreau** ile tanışır. **Fe**'rin güzelliğine vurulan ve **Richard**'ın homoseksüel olmasından kuşkulanan **Henry** tekli kabul eder. Üçlü, önce daha kolay bir evde deneme yapmadan **Salinas**'in görünürde dokunulmaz evini soymamayı kararlaştırır. Ama **Lagranja**'nın evindeki eski kasa yenisiyle değiştirilmiştir. Bunu gören

Richard kendini kaybeder. ve Henry kasayı yalnız başına açtıktan sonra Richard'ı sırtına alıp dışarda bekleyen arabaya götürür. Henry, Fe'nin eski bir direnişçi olan Richard ile Gestapo'yla ilişkisi olan babasından kurtulmak için evlendiğini öğrenir. Henry ve Fe birbirlerine âşık olurlar. Richard bir homoseksüel jigolosu olan Antonio ile işe girer. Fe Tanca'da Lagranja'nın taşlarını satarken Henry - ilk erkek aşkını Gestapo'dan seçen - Richard'dan Fe'nin yalnız onun kerisi değil, aynı zamanda kızı da olduğunu öğrenir. Babasından karısını baştan çıkararak öcalmak istemiştir. Henry, şaşkın, Salinas'ın villasına gider ve elmaslarla kaçarken ölür. Bu sırada Richard'dan gerçeği öğrenen Fe gelir. Richard da kendini vurmuştur. Fe yekalanır, Antonio Henry'nin arabası ile kaçar.

Kişilerin derinden derine çöken doğaları ve geleneksel soygun ayrımının 23 dakika sürmesi Forbes'in bir çeşit coşkulu Rififi yapmak isteğinde olduğunu düşündürüyor. Ama amaç ne olursa olsun «Deadfall» güllünç yüzü üstüne yamyassı düşüyor.

İHTİRAS KADINI

LES ORGUEILLES. Yönetmen / Yves Allégret. Senaryo/Jean-Paul Sartre'in «Typhus» adlı eserinden Jean Aurenche ve Yves Allégret. Konuşmalar / Jean Aurenche ve Jean Clouzot, Görüntü Yönetmeni / Alex Philipps, Dekor / Auguste Capelier. Müzik / Paul Misraki. Oynayanlar / Michèle Morgan, Gérard Philippe, Carlos Lopez Moctezuma, V. M. Mendoza, A. Toffel, Michèle Cordoue. Yapım / C.I.C.C.-Reforma Film, Chrysaor Films. Yapımcı / Raoul Levy. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1953.

Meksika'nın bir köyünde, bir otobüsten oldukça tedirgin görünen bir çift iner. Erkek, bulaşıcı olduğundan kuşkuyla bir hastalıktan ötürü acı çekmektedir. Bir süre sonra da ölür. Yabancı bir ülkede tek başına, parasız ve yalnız kalan kadın bir yurtaşına rastlar. Bu, özel bir sorumluluktan kaçan, kendini alkole vermiş bir Fransız doktorudur. Nellie - genç kadın -, kendi mutsuzluğunu unuttur ve genç doktorun yeniden insan onurunu kazanması için çaba

gösterir. Nellie George'u - genç doktor - sevmektedir ama erkek aşkı reddeder. Beş yıl önce, karısının doğumunu kendisi yaparken onun ölümüne sebep olmuştur. O günden bu yana sürekli içmektedir. Ama, aşktan kaçabileceğine inanmasına rağmen alinyazısını kaçamıyacaktır. Çünkü, köyün doktoru bütün çevreyi sarmış bulunan salgın'la yaptığı savaşta umutsuzluğa düşmüş ve George'u yardıma çağırmıştır. George, bu öldürücü savaşa katılır. Nellie, George'un bu sonu karanlık işe katılışında kendisinin etkili olduğunu bilmekte, bundan sorumluluk duymaktadır. Bu yüzden George'u bu serüvenden vazgeçirmek ister. Ama boşuna. Kendisinin harekete geçirdiği çarkı artık durduramamaktadır. Yapabileceği tek şey George'la alinyazısını paylaşmaktır. Öyle de yapar.

CENNET YOLU

EAST OF EDEN. Yönetmen / Elia Kazan. Senaryo / John Steinbeck'in romanından uyarlayan Paul Osborn. Görüntü yönetmeni / Ted McCord., Müzik / Leonard Rosenman. Raymond Massey, Burt Ives, Richard Davalos, Jo Van Fleet, Albert Dekker, Lois Smith, Timothy Carey, Nick Dennis. Yapım / Varner Bros - Elia Kazan. A.B.D. 1955. Türkçe altyazılı.

Elia Kazan'ın John Steinbeck'in bir romanından beyaz perdeye uyarladığı bu filmin ana teması Habil ile Kabil'in hikâyesine dayanır. Olay, Steinbeck'in doğum yeri olan Kaliforniya'nın Salinas bölgesinde geçer. Cal Trask, babasına karşı büyük bir sevgi beslemekte, ancak babası büyük oğlu Aron'u daha fazla sevmektedir. Aile çevresinde mutluluğa ulaşamayan Cal, kardeşi Aron'un nişanlısı Abra'da mutluluğu bulur; Abra da kendisine bağlanır. Kardeşiyle çatışmak zorunda kalan Cal, öldüğü sanılan annelerinin hayatta olduğunu ve bir genel ev işlettığını kardeşine haber verir. Bu olay Aron'u sarsar, baba Trask'a inme iner. Ancak, baba Trask, artık Cal'ın kendisine olan bağlılığını anlamıştır. «Cennet Yolu», yönetmen Elia Kazan'ın en önemli filimleri arasında yer alır. Kazan bu filmde özellikle sinemaskopu o zamana kadar erişilmemiş bir başarıyla kullanmıştır.

Bir söğütün dallarının **Cal, Aron ve Abra'nın** birbirlerini görmelerini engellediği sahnede söğütün kıskançlığı temsil etmesinin yanı sıra, perdenin iki yanında bırakılan boşluğu kendilerinin ayıran kişiyi canlandırması bu sahneyi filmin unutulmaz sahneleri arasına katmaktadır.

Filmin bir özelliği de **Elia Kazan'ın, James Dean** adında, o zamana kadar sinemada tecrübesi olmayan bir oyuncuya baş rolü vermesi ve **James Dean'ın** bu rolde hayatının en başarılı oyununu vermesidir. **Cal Trask**, zamanımızın yaygın bir tipini beyaz perdeye getirmektedir. Milyonlarca genç **Cal Trask'ın** öyküsünde, kendi yaşantılarıyla büyük benzerlikler bulmuşlardır. Hele, **Cal'ın**, babasının sevgisini kazanmak için ektiği fasulyelerin ortasındaki görüntüsü, **James Dean** efanesinin «başlangıcını» oluşturmaktadır.

İSYAN

QUEIMADA! Yönetmen / **Gillo Pontecorvo**, Yönetmen yardımcısı / **Rinaldo Ricci**. Öykü / **Gillo Pontecorvo, Franco Solinas, Giorgio Arlorio, Senaryo / F. Solinas, G. Arlorio**. Görüntü yönetmeni / **Marcello Gatti, Giuseppe Bruzzolini (De Luxe)**. Müzik yönetmeni / **Ennio Morricone**. Kurgu / **Mario Morra, Dekor / Francesco Bronzi, Kostümler / Piero Gherardi**. Sanat yönetmeni / **Sergio Canevari**. Oynayanlar / **Marlon Brando (Sir William Walker), Evaristo Marquez (José Dolores) Renato Salvatori (Teddy Sanchez), Norman Hill (Shelton), Tom Lyons (General Prada), Wanani (Guarina), Gianpiero Albertini (Henry) Joseph Persuad (Juanito), Yapım / P.E.A. (Roma) - Les Productions Artistes Associés (Paris)**. Yapımcı / **Alberto Grimaldi**. Yapım yeri ve yılı / **İtalya - Fransa 1969. Süresi / 112 dakika. Türkçe altyazılı.**

1845'te Londra'dayız. Antilles Sugar United Royal kumpanyasına bağlı iki özel dedektif **William** adındaki birinin peşindedirler. Adam Antillerde bir adadadır. İngilizler söz konusu adada patlak veren ve bir karaderili tarafından yönetilen ayaklanmayı bastırma çareleri aramaktadırlar. **William** kurşuna dizilecek karaderililer arasında, yıllar önce

adadaki ilk görevi sırasında tanışmış olduğu bir adama raslar. Filimde, **William'ın** yirmi yıl önce, bu sevimli fakat otoriter karaderiliyi nasıl tanıdığını görürüz. **José Dolores, William'ın** bagajlarının taşınması işinde yardımcı olmuştur. İki adam bu raslantı sonucu tanışmışlardır birbirlerini. **William ve Teddy (bir melezi)**. Adada **Portekiz** hakimiyetine son vermek için tek yolun, isyanın ve kurtuluşun güç ve uzun yürüyüşünü başlatılacak birinin bulunmasına bağlı olduğu konusunda birleşmişlerdir. **José Dolores** isyanı zafere ulaştıracak bütün niteliklere sahip görünmektedir. Bir süre sonra bir karaderililer ordusu **Portekizli** sömürgeciye karşı gerçek bir savaş verir ve düşmanı adadan kovmayı başarır. **Teddy Başkan** seçilir. **José** ise ulusal kahraman olmuştur. **William'a** gelince o, **İngiltere'nin** yolunu tutmuştur.

Anılar burada bitmektedir. Oysa şimdi, **José** bu kez **İngilizlere** başkaldırdığı için ölüme mahkûm edilmiştir. **William** karaderilinin bağışlanmasını ister. Ama **José** af dilemeyi reddeder. Başı dik ölüme gider Aynı gün **William Queimada'dan** ayrılacaktır. Tıpkı yirmi yıl öncesi gibi, bir karaderili ona bagajlarını taşımak için yardım teklifinde bulunur. İngiliz kabul eder ve karaderili onu öldürür.

SEVDİĞİM ADAM

A MAN I LOVE. (UN HOMME QUI ME PLAİT). Yönetmen / **Claude Lelouch**, Senaryo / **Claude Lelouch, Konuşmalar / Claude Lelouch, P. Uytterhoeven. Görüntü Yönetmeni / Claude Lelouch. Kurgu / Claude Barrois. Müzik / Francis Lai. Ses / Jean-Louis Ducarme. Işık / Jean Collomb. Oynayanlar / Jean-Paul Belmondo (Henri), Annie Girardot (Françoise), Maria-Pia Conte (Henri'nin karısı), Marcel Bozuffi (Françoise'nin kocası), Farrah Fawcett (Patricia), Peter Bergman (Müdür), Kaz Garaz (Paul), Bill Quinn (Yolcu), Arturo Dominici (Gümrük Memuru), Timothy Blake, Jerry Cipperley, Forster Hood, Sweet Emma. Yapımcı / **Alexandre Mnouchkine, George Dancigers. Yapım / Les Films 13, Les Films Ariane, Ma-****

jestic Films Inc. (Bir Fransız - ABD ortak yapımı). Yapım yeri ve yılı / Fransa - ABD. 1969. Süresi / 110 dakika. Türkçe altyazılı. Bir film yıldızı olan **Françoise Hollywood'**da ilk filmini çevirmektedir. Birçok filmin önce gelen oyuncusu olmasına karşın kendini Amerikan sinemacılarının yöntemlerine bağlanmı bulur. Yalnızdır burada, filmdeki genç müzisyenle tanışmaya değin. **Paris'**teki çocuğunu düşünür yalnızca.

Françoise, **Henri**'nin yönetimine bırakır kendini, mantığına karşın yakışıklılığına kaptırır. Birlikte hafta sonunu geçirmek için **Las Vegas'a** uçarlar, orada ayrılmalarının olanaksız olduğunu anırlar. Böylece **Françoise** ve **Henri** bir Güney-Batı gezisine çıkarlar. Kısa bir süre için de olsa alıcılardan, işlemlerden kaçmak, zamanlarını birlikte geçirmek için tek amaçları.

Kaçışları tam değildir gerçi, **Henri**'nin **Roma'**da karısıyla, **Françoise**'in **Paris'te** kocasıyla buluşması gereklidir ama yine de aşk dolu bir gün yaşarlar. **Grand Canyon**'un görkemi, uçsuz bucaksız çöller ve dağlar ikisini de hayran bırakır ama kilometreler çok çabuk geçer. Beraberlikleri sonuna yaklaşmaktadır. Yakında ayrılmak zorunda oluşları akıllarındadır hep ya bu bir gerçek olmuştur artık.

Yaşamda yalnız kalamayacaklarından, son dakikalarda yeniden buluşma ve birlikte yaşama tasarıları hazırlarlar. Ama tatlı-sert sonda görülen, ayrılrken düşlediklerinden çok boşkadır.

Lefouch aşkın güzel şey olduğuna inanıyor. «Bir Kadın, Bir Erkek» le iki yüzlü utangaçlığı perdeden attıktan sonra, «Yaşamak için» de aşk üstüne gerçeklerin seyreden bozmayaacağını kanıtladı. **Hollywood'da** çevirdiği ilk filminde Amerika geçen bir Fransız aşkını anlatıyor. Bu kez iki ulus insanının özel yaşamlarında varolduğuna inandığı temel ayrılıkları göstermek istiyor.

SUDAKI BİÇAK

NOZ W WODZIE. Yönetmen / **Roman Polanski.** Senaryo / **Roman Polanski, Jerzy Skolimowski, Jakup Goldberg.** Konuşmalar / **Jerzy Skolimowski.** Görüntüler / **Jerzy Lipman.** Müzik / **Krzysztof T. Komeda, Kurgu /**

Halina Prugar, Maria Karpowicz. Oynayanlar / **Leon Niemczyk, Jolanta Umecka, Zygmunt Malanowicz.** Yapım / **Ensemble Kamera Film-polski. Polonya 1962. Süresi / 100 dakika.** Gerçek olay, bilinçüstündeki olay, **Andrzej** (koca) ile **Kristin** (karısı), hafta sonlarını geçirmek üzere arabayla rihata giderlerken örlere bir engel çıkmasıyla başlar. Bu engel yolun ortasında duran ve araba burnunun dibinde sert bir fren yapmaya kadar yerinden kıpırdamayan genç bir çocuktur. Bu sırada arabayı kullanan **Andrzej**'dir. Frene son anda basarak çocuğu ezilmekten kurtarır. Bu olay film boyunca **Andrzej**'in sık sık kendini övmesine fırsat verecektir. **Andrzej**, çocuğu arabaya almak istemez. Oysa **Kristin**, hem yardım olsun diye, hem de yabancı bir erkek (**Andrzej**'in deyimiyle bir köpek yavrusu) aralarına katılın diye çocuğu arabaya bindirmek ister. **Kristin** isteklerini sözle dile getirmez. **Andrzej** bu istekleri sezer ve iki kişilik bir insan gibi hem kendini, hem de **Kristin**'i oynar. Ama her zaman **Kristin**'in isteklerini yerine getirir. **Andrzej**, kendini hep tutarak ince metodlarla genç hasmını gülmüş durumlara düşürmeye çalışır. Karı-koca oğlanı arabaya alırlar ve yelkenliye giderler. Çocuk bir ara ayrılıp gitmek ister, ama hem onuruna yediremediği, hem de **Kristin**'e birdenbire bir çeşit hayranlık duyumağa başladığı için ayrılmaz. Yelkenlide, hiç denize çıkmadığını, yüzme bilmediğini, yüzmekten hoşlandığını söyler. **Andrzej** ve çocuk arasında sessiz, hesaplı mücadele, ilkel özelliğini zekâ oyunları ile kapatarak bütün film boyunca süregider. **Kristin**, taraf tutmaz, pasiftir, susar, sadece ara sıra **Andrzej**'i çocuğa karşı daha yumuşak davranması için uyarır. **Andrzej**'in bu uyarılara cevabı hep «hadi git de dubaya tutun sen» gibi baştan savcı sözlerden ibaret kalır. Yelkenli'de **Andrzej** kaptandır. **Kristin**'le çocuk ise tayfadır. Oğlan, **Andrzej**'in üstünlüğünden ve kendi acemiliklerinden ötürü tedirgindir. Onun zayıf noktasını yakalayıp alayla vurmaya çalışır. **Andrzej** bir spor dergisinin yazarıdır. **Kristin** ise müzikoloji tahsil etmiştir.

KONAK

1971

1972

VATAN KURTARAN ARSLAN

ROBIN HOOD
GILIANO GEMMA - MARK DAMON - MARIO ADORF
YERELİ: CINE MASCOPI

GEZANI GEKECEK SIN

THERE WAS A CROOKETMAN
KIRK DOUGLAS - HENRY FONDA - WARREN GATES
YERELİ: CINE MASCOPI

BEN İSTERSEM YASARSIN

CHISUM
JOHN WURME - FOREST TUCKER - BRUCE CABOT
YERELİ: CINE MASCOPI

TATLI SERSERİ

TENDRE VOYOU
JEAN PAUL BELMONDO - MYLENE FARMACOT
YERELİ: CINE MASCOPI

SENİ SEVMEYECEĞİM

TRISTANA
FRANCO NERO - CATHERINE DENEUVÉ
YERELİ:

BEN BİR ERKEKTİM

PERCY
ELKE SOMMER - BRIE EKLAND - DENHOLM ELLIOT
YERELİ:

ASKIM UĞRUNA

DUCIMA
JOHN MILLS - CAROL WHITE
YERELİ:

İTALYAN USULÜ KISKANÇLIK

JEALOUSY ITALIAN STYLE
MARCELLO MASTROIANI - MONICA VITTI
YERELİ:

KARA KORSAN

CORSARO NERO
TERENCH HILL - GEORGE MARTIN - BURD SPENCER
YERELİ: CINE MASCOPI

KAHRAMANLAR ALAYI

TOO LATE THE HERO
HENR - FONDA - MICHAEL CAINE - CLIFF ROBERTSON
YERELİ:

İNTİKAM KILICI

THE LAST WILLEY
OMAR SHARIF - MICHAEL CAINE
YERELİ:

BİR YAZ HATIRASI

ONE BRIEF SUMMER
CLIFFORD EVANS - JENNIFER HILARY
YERELİ:

HÜLELİ TUZAK

THE DEFECTOR
MONTGOMERY CLIFF - MARY KRUGER
YERELİ:

OYUN İÇİNDE OYUN

ONCE YOU KISS A STRANGER
PAUL BURKE - CAROL LINLEY - MARTHA HYER
YERELİ:

GİLGİN AŞIK

LOVE YOU ALICE BYOKLAS
PETER SELLERS - JO VAN FLEET
YERELİ:

GÖL SEYTANI

THE BALLAD OF CABLE HOGUE
JASON ROBARDS - STELLA STEVENS
YERELİ:

ÖLÜM SATOSU

CRESCENDO
STEFANIE POWERS - JAMES OLSON
YERELİ: CINE MASCOPI

ERKEK DELİSİ

HOW DID A NICE GIRL LIKE YOU
KLAUS KINSKI - BRODERICK CRAWFORD
YERELİ:

ÇIPLAKLAR ADASI

MUJISTY ALL ISOLA DI SYLT
HÖRST TAPFER - RENATE VON HOLZ
YERELİ: CINE MASCOPI

KÖLEJOKE GÜNLERİM

UP THE DOWN STAIR CASE
SANDY DENNIS - EILEEN NECKART
YERELİ:

ÇIPLAK İLAHE

WHEN DINOSAURS RULED THE EARTH
VICTORIA VETRI - ROBIN HAWDON
YERELİ:

GECENİN ELLERİ

AFTER NIGHT AFTER NIGHT AFTER NIGHT
LINDA MARLOWE - JACK MAY - GILBERT WYMAN
YERELİ:

HEYECAN FIRTINASI

TASTE OF EXCITEMENT
EVA RENZI - DAVID BUCK
YERELİ:

2000 YILINDA

2000 YEARS LATER
TERRY THOMAS - EDWARD EVERETT - HORTON
YERELİ:

1970-1971

LİSTEMİZDEN OLUP BU SEZON OYNAYACAK FİLMLERİMİZ

KADER DEĞİŞMEZ

The arrangement
KIRK DOUGLAS - DEBORAH KERR
YERELİ: CINE MASCOPI

PAPAZIN HİLESİ

The great bank robbery
KIM NOVAK - CLINT WALKER
YERELİ: FINE MASCOPI

KORBARI

Corbari
GILIANO GEMMA - TINA AUMONT
YERELİ: CINE MASCOPI

SON HÜCUM

Green Demons
JOHN WURME - JIM HUTTON
YERELİ: CINE MASCOPI

MACERA ORMANI

Pink jungle
JAMES GARNER - EVA RENZI - SUSAN STRASSBERG - EFREM ZIMBALIST
YERELİ: CINE MASCOPI

YERALTİ TEŞKİLATI

Cosa nostra
YERELİ:

Andrzej yelkenliyi sazlıklara yöneltir, çocuk da tekneyi ipe çeker. Sonunda tayfa olmaktadır bıkıldığını söyleyip isyan eder. «Torbamı verin, ben gidiyorum» der ama kıyı çok uzaktadır. **Kristin** kıyıya dönmeyi teklif eder **Andrzej**, «Bu çocuk için yolumu mı değiştireceğim» derse de gene de **Kristin**'in isteğini uyar.

Yelkenlide yemek molası verilir. Çocuk **Andrzej**'in elindeki saplı çorba kabı ile alay ederek «senin buluşun mu?» der. **Andrzej** «Al da sen sapsız tası» diyerek sapından tuttuğu çorba kabını çocuğa verince çocuğun eli haslanır, kap yere düşer, çorba dökülür. Çocuk darılır yemek yemez.

Rüzgâr durur. Çocuk kürek çekerken, küreğin birini denize atar. **Andrzej** «Atla ve al» diye bağırır. Ama çocuk «Yüzme bilmiyorum. Boğulmamı mı istiyorsunuz» diyerek atlamaz. **Kristin** suya atlar. Bu arada oğlan, sürekli olarak bıçağı ile oynamaktadır. Güverteye sızlamak için attığı bıçak **Andrzej**'in parmakları arasına gelir. Sabrı tükenen **Andrzej**, çocuğu kolundan yakalar, ama elindeki yarığı görerek bırakır **Kristin**'le yüzmeye gider. Bu sırada rüzgâr çıkar. Yelken, çocuğa çarparak suya düşürür. Düşerken bıçağı ister **Andrzej**. Çocuk bıçağı atar. **Andrzej** ipi keser ama yelkenli karaya oturmuştur. Hareket etmez. **Andrzej**, sıgı suda ayakta duran oğlana bıçağı geri verir.

Rüzgâr gene durur, yağmur başlar. İçeride otururlar. **Andrzej** bir oyun oynamayı teklif eder Çubuklarla oynanan oyunda kim elindeki çubuğu oynatırsa o, bir eşyasını verecek ve ceza olarak istenen bir hareketi yapacaktır. Çocuk kaybeder, bıçağını verir. **Andrzej**'le çocuk arasında anlamsız bir bıçak oyunu başlar. Kaybedince pabucunu veren **Kristin**'den çocuk ceza olarak bir şarkı söylemesini ister. Bu sırada **Andrzej**, Ankara'dan naklen bir boks maçı dinlemektedir. **Kristin**'in şarkısı «Bir aşkın ölümünü, yenisine başlamanın imkânsızlığını ve boş bir evreni» anlatır. Oğlan bir şiir okur. Şiir de kulağının dibinde vızıldayan sivrisinek anasının sesidir. Köpüklü dalgalarla kıyıları yıkan anası beyaz yelkenlerde hisirdir. «**Andr-**

zej bir gemici hikâyesi anlatır. «Yerde şişeleri kırarak üstüne atlayan ve kanı tavana sıçrayan bir gemicinin hikâyesi». Yelkenlidekiler yatarlar. **Kristin** uyumaz. Güverteye çıkar. Oğlanla birlikte ipi tamir ederler. Bu arada bıçak **Andrzej**'dedir. Çocuk bıçağını ister. **Andrzej** «Gel, al» der. Aralarında çıkan kavgada bıçak suya düşer. **Andrzej** çocuğa «Atla al» der. Çocuk öfkelenerek saldırır. Kapışma sırasında suya düşer ve bir daha çıkmaz. **Kristin** çocuğu aramak için dubaya kadar yüzer. Bulamaz. Oysa çocuk dubanın arkasına kadar yüzmüştür. **Kristin** çocuğun boğulduğunu sanarak **Andrzej**'e «Sen bir korkaksın. Polise gitmekten bile korkuyorsun» der. **Andrzej**, polis çağırmaya gider. Çocuk gizlendiği yerden yelkenliye çıkar ve **Kristin**'le sevişirler.

Kristin'le **Andrzej** araba ile dönmektedirler. **Kristin**, **Andrzej**'e kendisini aldattığını, korkak ve palavracı olduğunu, çocuğun da onun küçük bir örneği olduğunu söyler. **Andrzej**, **Kristin**'e inanmaz. Polise gitmekte direnir. Karakola giden kavşağa geldiklerinde **Kristin**, «Gemici neden cam kırıklarının üstüne atlamıştı» diye sorar. **Andrzej** «Bir sürü palavra» diye cevap verir.

Ayrıca bkz. Polonya Sinemasında yeni belirtilir / Stanisław Grzelecki / Y. Sinema, sayı 1, sayfa 9 ve Polonya sinemasının yönetmenleri / Tuncan Okan / Y. Sinema, sayı 2 sayfa 30.

LÂLE SOKAĞI

PORTE DES LILAS. Yönetmen / René Clair. Senaryo / René Fallet'nin «La Grande Ceinture» romanından René Clair ve Jean Aurel. Görüntü yönetmeni / Robert Lefebvre. Müzik yönetmeni / Georges Brassens. Dekor / Léon Barsacq. Kurğu / Louise Hautecoeur. Kostüm / Rosine Delamare. Ses / Antoine Petitjean. Yönetmen yardımcıları / Serge Vallin ve Michel Wyn. Oynayanlar / Pierre Brasseur (Juju), Georges Brassens (Artist), Henry Vidal (Pierre Barbier), Dany Carrel (Maria), Raymond Bussières, Amedée, Annette Poivre, Gabrielle Fontan. Yapım / Filmsonor - Cinetel - Séca - Rizzoli. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1957.

«Lâle Sokağı» René Clair'in 1930'lardaki başarılı yapıtlarını anımsatan, o yapıtların gerçek ve fantaziyi birleştiren içten, savruk havasını taşıyan kişilikli bir uyarılama. Clair yaşama kayıtsız, kendilerinden başkasını düşünmeyen, yalnız, serseri iki arkadaşın öyküsünü anlatıyor... Juju günlerini içki içmek ve uyumakla geçiriyor. «Artist» ise gitar çalıyor. Birlikte anlaşıp giderlerken, günün birinde Pierre Barbier adlı azılı bir mahkûm giriveriyor iki kafadarın evrenine... Polis tarafından aranan Barbier silâh tehdidiyle onları korkutuyor ve yanlarına sığınıyor. Juju ve Artist, genç, yakışıklı ve hayat dolu bir adam olan Barbier'i polise teslim etmiyor, saklayıp tedavi ediyorlar. İnsancıl bir yakılaşma ile onun kaçıp kurtulmasına, özgürlüğe kavuşmasına yardımcı olmak istiyorlar. Böylece yaşamlarında ilk kez başka birisi için olumlu bir davranışta bulunmuş oluyorlar. Bu davranış iki kafadarın dünya görüşlerine de canlılık katıyor; Juju ve Artist, öteki insanlar gibi sevmeyi, seilmeyi, zenginliği, giyim - kuşam'ı düşünmeğe başlıyor, umutlanıyorlar. Kadınlarla arası iyi olan Barbier ise bu arada mahallede meyhanecinin güzel kızı Maria'yı kendisine bağlıyor; yaşamına en güç koşullar altında da zevk katmayı başarıyor ama sonuçta eceline boyun eğiyor... Clair'in filmi, bu öyküyü sinemasının bütün tipik özelliklerini içeren tatlı bir dille anlatıyor; oyuncular, duyarlı, doğal kompozisyonlar çiziyorlar.

René Clair filmi hakkında şöyle konuşuyor : «Lâle Sokağı filminin amacı, dostluk ve aşk temalarına bencil olmama temasını katmak ve bunalımlı bir adamın nasıl başkalarını düşünür hale geldiğini göstermektedir. Oyun kişilerinin karakterleri uygun düşmeyen sözlere dayandırmaksızın konuyu anlatmak ilk işimiz olmuştu...» «Filimde argo yerine gündelik dil kullanılmıştır. Çünkü gerçekçiliğe gerçeğin olduğu gibi tekrarıyla ulaşılmaz. Köpeğe göre sahibinin fotoğrafı basit bir kâğıt parçasından başka birşey değildir örneğin. Gerçeğin kopyası bile değildir. Görüntü konusunda geçerli olan söz ve sesler için de geçerlidir.»

CINAYETİ GÖRDÜM

BLOW-UP. Yönetmen / Michelangelo Antonioni. Yönetmen Yardımcısı / Claude Watson. Senaryo / M. Antonioni, Tonino Guerra. Julio Cortazar'ın kısa bir öyküsünden. İngilizce konuşmalar danışmanı / Edward Bond. Görüntü Yönetmeni / Carlo di Palma. (Eastmancolor). Kurgu / Frank Clarke, Sanat Yönetmeni / Assheton Gorton. Müzik / Herbert Hancock. Giysi / Jocelyn Rickards. Duvar resimleri / John Cowan. Ses / Mike Le Mare. Oyuncular / David Hemmings (Thomas), Vanessa Redgrave (Jane), Peter Bowles (Ron), Sarah Miles (Patricia), John Castle (Ressam), Jane Birkin ve Gillian Hills (stüdyodaki kızlar), Harry Hutchinson (Antikacı), Veruschka (1. model), Peggy Moffit, Jill Kennington, Rosaleen Murray, Ann Norman ve Melanie Hampshire (Modeller), Julian Chagrin, The Yardbirds. Yapımcı / Carlo Ponti. Yapım / Bridge Films (M.G.M.). Yapım Yönetmeni / Donald Toms. Yapım yeri ve yılı / İngiltere 1966. Süresi / 111 dakika. Türkçe alt yazılı.

Londra'lı bir fotoğrafçının yaşamından «büyültme (blow-up) tutkusu içinde geçen ve «otekilere benzemeyen» bir yirmi dört saatlik kesit. Thomas, başkentin en tanınmış moda fotoğrafçılarından biridir. Mesleki başarısının yanısıra duygusal alanda da sayısız sükse elde etmiştir. Çevresindeki güzel model kızlarla birer günlük serüvenler yaşamaktadır. Ancak bu parlak yaşantıya karşın Thomas bir yapaylığın içinde bulunduğunu bilir. Herşey ona çok çiy gelir. Sanaatında bir çözülmeye gittiğini sezer. Londra üzerine, şehri, gerçekleri, acımasız ve doğru bir gözle yansıtmak bir fotoğraf albümü düzenlemeğe karar verir. Boş bir parkta dolaşıp ilginç görüntüler ararken sevişen bir çifti farkedir ve hızla onların resimlerini çeker. Oysa kadın makinenin sesini duymuştur. Hemen ona gelir ve negatifleri veremeyeceğini sorar. Thomas, Jane adındaki bu genç ve güzel kadına adresini verir. Bundan memnundur. Birkaç saat sonra Jane Thomas'ı bulur ve yeniden

negatifleri vermesi için ona yalvarır. Buna karşılık kendisini dahi vermeye hazırdır. Jane'in cazibesine dayanamayan Thomas, pazarlığı kabul eder; ancak tetiktedir; fotoğrafları saklama konusunda anlaşır onunla. Yalnız kalınca pelikülleri hızla developpe eder. Sonunda herşey aydınlanır ve Thomas genç kadının ısrarının nedenini çözer. Sarılmış çiftin yanında tabanca tutan bir el ve otların üstünde şekilsiz bir kütle farketmiştir. Bu kuşkusuz bir cinayettir. Parka döner. Tutkuyla her yanı araştırır. Hiçbir iz yoktur. Makinesiyle gerçeği arayan Thomas tam bir çıkmazın içindedir.

Bı, sonuçla Antonioni, seyircisini kuşku ve çözülememiş bir giz içinde bırakır. Thomas'ın ulaştığı nokta, kişisel olarak çıkış yolu bulamayacağı bir açmazdır. Öykü bitmemiş bir öyküdür. Bundan sonuçlara varmak seyirciye düşmektedir. Burada Antonioni'nin yapay bir yaşama düzeni içindeki burjuvanın gerçeğin peşinde koşmasını, oysa onu bulabilmesinin güçlüğüne ve yine sonsuz ve trajik bir yalnızlık içinde kalışını anlattığı söylenebilir. Bu yönden «Blow Up» Antonioni'nin önceki filimlerinin çizgisinden kopmamaktadır. Londra'nın günlük yaşamını yansıtan başarılı belgesel görüntüleri ile de dikkati çeken filim, 1967 Cannes Şenliği büyük ödülünü almış ve batılı eleştirmenler tarafından en azından «ilginç» olarak karşılanmıştır. Fransız sinema yazarı Luc Moullet ise Cahier du Cinéma'ya yazdığı bir eleştirmede Antonioni'nin «röntgen» sunuş biçimini ele alarak aynı şeyleri Hitchcock'un 12 yıl önce «Rear Window» (Arka Pencere) adlı yapıtında daha tam bir biçimde anlattığını, bunun «Blow Up» a gelinceye kadar da defalarca aşıldığını belirtmekte ve filmi soğuk, yabancı bularak olaylara hiçbir temeli olmayan bir öfkeyle baktığını ileri sürmektedir.

HIROŞİMA SEVGİLİM

HIROSHIMA MON AMOUR. Yönetmen/Alain Resnais. Senaryo / Marguerite Duras. Görüntü Yönetmeni / Sacha Vierny. Takaşi Miso. Müzik / Georges Delerue, Giovanni Fusco. Kurgu / Henri Colpi, Jasmine Chasney.

Oynayanlar / Emmanuelle Riva, Eiji Okada, Stella Dallas, Pierre Barbaud, Bernard Fresson. Yapım / Argos Film, Como Films, Daiei Motion Picture Co. Ltd., Pathé Overseas Production. Yapım Yılı / 1959. Fransa.

Hiroşima'da bir filim çevirmeye gelmiş olan bir fransız oyuncusu (Emmanuelle Riva) bir Japon mimarına âşık olur (Eiji Okada). Savaşı hatırlar. Yaşadığı kent olan Nevers'de bir alman askerini sevmiştir.

Filim konusunda

Fransız yeni dalgasının bu en önemli filmi haklı bir uluslararası başarı tanımıştır. İlk bölümünde kurgu sanatı, «Hayır, Hiroşima'da hiçbirşey görmedin» temasına, haber ve belge filimlerini, Japon sahne düzenini, zirveye ulaşan bir sözlü ve müzikal açıklamaya bağlamasını bilmiştir. Büyük bir aşkın 24 saatine, aşıkların kentte, apartmanlarda, lokantalarda, gece kulüplerinde, tren istasyonunda kı araştırmalarına, Nevers'de savaşın, o zamanlar çok genç olan kadının, gözleri önünde öldürülen bir Alman askerini sevdiği için çektiği cezanın anıları karışıyor. Kişisel dram, topluca katliam'a ulaşıyor, filim isyan ediyor: «Tek bir insan... ve milyonlar, nasıl yapılabilir bu?»...

GEORGES SADOUL

«Hiroşima Sevgilim» de Resnais aynı tutkulu ilgisizliğiyle, korkunç olanın nesnel bir sunuşundan doğan birikmiş etkileri gösteriyor. Filim heyecanını görüntülerden gelen lanetlenmiş gerçeklerin sakın birikiminden çıkarıyor... «Hiroşima Sevgilim» sonsuz tartışmalar, yorumlara ve açıklamalara konu olmuştur. Birçok yeni dalga filmi gibi, seyircinin rahatça kabul ya da reddedeceği, açık ya da belirli bir görüş açısından yoksundur.

ROGER MANWELL

«Hiroşima Sevgilim» bir kurgucu için şahane bir filimdi. Yönetmen daima hazır; ne istediğini biliyordu; büyük bir dakiklikle çekmişti filmi; üstelik kendisi de bir kurgucu - hem de bu kuşağın en dikkate değer kurgucularından biri - idi. Kısa filimlerinin kurgusu ile, bilinen disiplin ve belginlikle, kendisi uğraş-

mişti. Ve, Hiroşima'nın tasarlanması baştan sona bir kurgucununki değil miydi? Aslında filmin merkezi, oluşunun nedeni, Hiroşima ile Nevers arasındaki bir bağlantı, görüntülerin karşı sürümüdür.

Filim seyredilince kurgucunun görevi çok önemli gibi görülüyor. Doğrudur, oysa çekim senaryosu şaşmaz bir biçimde hazırlanmıştı. Tek gerçek sorun, görüntülere doğru tempoyu sağlamak, uzunluklarını vermek, miligrama kadar ölçmek, böylece Resnais'nin özel amaçlarından biri olan müzikaliteye ulaşmaktı. Bazı eleştirmenler filmi müzik açısından tartışmışlar (Giovanni Fusco'nun bestelerine değinmeden) özellikle Stravinsky'nin adını ileri sürmüşlerdi. Resnais de, bir söyleşi sırasında, filmin müzikal yapısı üzerinde durmuştu. Uzun final bir andante, bir çeşit tema ve çeşitleme sayılabilir.

HENRI COLPI

Filmi Japon'lar teklif etmişlerdi. Bir bölümü Fransa'da, bir bölümü de Japonya'da geçecek, baş oyuncularından biri Japon, biri de Fransız olacaktı; sadece bunu belirtmişlerdi. İlkın Francoise Sagan'dan bir senaryo istendi, fakat kendisi kabul etmedi. Gerek Resnais, gerekse ben Japonlarla ilgili olup da Hiroşima'dan söz etmeyen bir film düşünemiyorduk. Üstelik bunu da hissetmiştik : Hiroşima'nın dehşetini dehşetle vermek konusunda Japonlar «Hiroşima Çocukları» ile yapılacak şeyi çok iyi yapmışlardı. Değişik bir şey dedim. Senaryoyu yazmak için dokuz haftalık bir zamanım vardı. Resnais bana yalnızca bunu söylemişti : «Edebiyat yap, bir roman yazar gibi yaz. Beni düşünme, kamera'yı unut». Senaryomu, bir besteci'nin bir sahne oyununa beste yazdığı gibi filmi çekmeyi düşünüyordum.

yordum. Debussy'nin Maeterlinck'in «Pelleas ve Melisande»ına yaptığı gibi...

MARGUERITE DURAS

Yıllardan beri gördüğüm en yeni, heyecanlı, duygulu ve önemli film; bir aşk öyküsü ile atom bombası aleyhinde propagandayı gücünü kaybetmeden bir araya getirmeyi başarmıştı... «Potemkin» ve «Dünyayı sarsan on gün» kadar biçimsel, sineması ile bir o kadar mutlak ve güçlü... Aynı zamanda belleğin yeni bir anıya dönüklüğü, Proust'a benzer bir «yitik zaman aranişı»... Ayzens-tayn'dan sonra ilk kez Joyce, Picasso, Berg, Bartok ve Stravinsky'ye benzetilebilen hızlı ince, yeni, aynı zamanda duygulu ve sofistike bir sinema anlayışı kazanıyor.

DWIGHT MACDONALD

Yapıtlar ve yalnızca yapıtlar, bir sanatın özünü açıklayabilecek güçtedirler. Sinema nedir? Binlerce film onu romanın, tiyatronun ya da resmin yoluna ittiler; kimisi hareket halinde görüntülerin dünyası ile müzik arasında var olan daha kapalı bağları sezdi. Alain Resnais'nin yaptığı «Hiroşima Sevgilim» bütün bu maskeleri çekip atarak, zamanımızın en popüler anlatış biçiminin, sanat olarak kimliğini açılıyor: Sinema adamı Resnais, dehasını kullanarak bir müzisyen filmi yapmasını bilmiştir.

Sinemayı bir eğlence saymayıp, ciddi ve istekli bir biçimde sevenler için «Hiroşima» bir bekleyişi tatmin ediyor, bir çelişmeyi çözümlüyor...

ANDRE HODEIR

Ayrıca bkz. Alain Resnais ve filimleri / Giovanni Scognamiglio / Yeni Sinema 5 /

Türk Sinematek'i kitap köşesi

Sinematek üyelerine yeni bir kolaylık ve hizmet amacıyla bir kitap köşesi düzenlemiştir.

SİNEMATEK KİTAP KÖŞESİNDEN ÜYELERİMİZ,

- Türk ve yabancı bütün sinema yayınlarını ve öbür yayınları % **10 İNDİRİMLİ** olarak sağlayabilirler.
- YENİ SİNEMA dergisinin gerçek bir sinema bilgisi kaynağı olan iki nefis cildini 50 şer liraya alabilirler.
- YENİ SİNEMA'nın, FİLM 70'in eski sayılarını ve İLK TÜRK SİNEMA CISI FUAT UZKINAY incelemesini % **50 İNDİRİMLİ** olarak edinebilirler.
- İSTEDİKLERİ YERLİ VEYA YABANCI HER KİTABI adını bildirerek en kısa zamanda sağlayabilirler.

Türk Sinematek'i kitap köşesi

adale
ve sırt
ağrılarına
karşı

OPON,
baş, diş, adale,
sinir, lumbago
ve romatizma
ağrıların teskin
eder

OPON,
bayanların
muayyen
zamanlardaki
sancılarında
faydalıdır

OPON,
4 saat ara ile
günde 6 adet
alınabilir

OPON

BÜTÜN BANKA İŞLEMLERİNİZ İÇİN

TÜRKİYE İ BANKASI

hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

- CARİ HESAPLAR ● HAVALE ● TİCARİ SENETLER
● KEFALET MEKTUPLARI ● DÖVİZ ALIM VE SATIMI ● SEYAHAT
ÇEKLERİ ● İTHALÂT AKREDİTİFLERİ ● KİRALIK KASALAR ● v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

Kapaklar / Erkal Yavi

FILİM 71 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayınlanır / Sahibi : Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri sorumlusu : Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan : Nezi̇h Coş / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri : Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65, Beyoğlu, İstanbul / Tel : 49 87 43 / P.K. 307 Beyoğlu / Dizgi ve Baskı : Lâtin Matbaası / Baskı tarihi : 13/9/1971.

SAYI 15

3 LİRA

Film 71

